

ΘΕΜΑ 21^ο
(ΞΕΝΟΦΩΝ, Ανάβασις 1,9,20-24)

- φίλους γε μήν, ὅσους ποιήσαιτο καὶ εὖνους γνοίη ὄντας καὶ ἱκανοὺς κρίνειε συνεργ-
γούς εἶναι ὅ,τι τυγχάνει βουλόμενος κατεργάζεσθαι, ὁμολογεῖται πρὸς πάντων κράτι-
στος δὴ γενέσθαι θεραπεύειν. καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο οὐπερ αὐτὸς ἔνεκα φίλων ᾤετο δεῖ-
σθαι, ὡς συνεργοὺς ἔχει, καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο συνεργὸς τοῖς φίλοις κράτιστος εἶναι
- 5 τούτου ὅτου αἰσθάνοιτο ἕκαστον ἐπιθυμοῦντα. δῶρα δὲ πλεῖστα μὲν οἶμαι εἰς γε ἀνήρ
ἐλάμβανε διὰ πολλά· ταῦτα δὲ πάντων δὴ μάλιστα τοῖς φίλοις διεδίδου, πρὸς τοὺς
τρόπους ἑκάστου σκοπῶν καὶ ὅτου μάλιστα ὀρώη ἕκαστον δεόμενον. καὶ ὅσα τῷ σώμα-
τι αὐτοῦ πέμποι τις ἢ ὡς εἰς πόλεμον ἢ ὡς εἰς καλλωπισμόν, καὶ περὶ τούτων λέγειν
αὐτὸν ἔφασαν ὅτι τὸ μὲν ἑαυτοῦ σῶμα οὐκ ἂν δύναιτο τούτοις πᾶσι κοσμηθῆναι,
- 10 φίλους δὲ καλῶς κεκοσμημένους μέγιστον κόσμον ἀνδρὶ νομίζοι. καὶ τὸ μὲν τὰ μεγάλα
νικᾶν τοὺς φίλους εὖ ποιοῦντα οὐδὲν θαυμαστόν, ἐπειδὴ γε καὶ δυνατώτερος ἦν· τὸ δὲ
τῇ ἐπιμελείᾳ περιεῖναι τῶν φίλων καὶ τῷ προθυμεῖσθαι χαρίζεσθαι, ταῦτα ἔμοιγε
μᾶλλον δοκεῖ ἀγαστὰ εἶναι.

ΣΧΟΛΙΑ

- 1 **φίλους γε μήν:** Η αιτιατική αυτή δεν μετέχει συντακτικά στην πρόταση μετά το κόμμα, αλλά συνεχίζει την συμμετοχή της στην σύνταξη μετά το ‘κατεργάζεσθαι’. Είναι αντικείμενο στο ‘θεραπεύειν’. **ὅσους ποιήσαιτο καὶ...γνοίη...καὶ...κρίνειε:** τρεις αναφορικές προτάσεις, στις οποίες εννοείται το ‘ὅσους’ άλλες δυο φορές, και υποκείμενο ενν. ‘ὁ Κῦρος’. Πρόκειται για τρεις αναφορικές – επιρρηματικές – υποθετικές προτάσεις, οι οποίες εκφέρονται με Ευκτική. Ως απόδοση και των τριῶν υποθέσεων είναι το απαρέμφατο ‘γενέσθαι’. Σε κανονική ανάπτυξη υποθετικού λόγου θα έχουμε: « Φίλους, εἰ τινὰς ποιήσαιτο Κῦρος καὶ... γνοίη...καὶ κρίνειε → κράτιστος ἐγίγνετο θεραπεύειν». Πρόκειται για ἕνα Πλάγιο υποθετικό λόγο, γιατί η απόδοσή του είναι απαρέμφατο (γενέσθαι), ἀντί για κύρια πρόταση. Ἀνήκει στο εἶδος της ‘ἀόριστης ἐπανάληψης στο παρελθόν’ **ὅσους:** αντικ. στα ρρ. ‘ποιήσαιτο ~ γνοίη ~ κρίνειε’. **εὖνους:** αιτιατική πληθυντικού ἀρσενικού γένους, κατηγορούμενο. **ὄντας:** συνημμ. μτχ., κατηγορηματική. **ἱκανοὺς:** επιθετικός προσδιορισμός. **συνεργοὺς:** κατηγορούμενο ενν. ‘ὅσους’, το οποίο λειτουργεῖ και ως αντικείμενο στο ‘κρίνειε’, ἀλλά ἐδῶ κυρίως και ως υποκείμενο στο απαρέμφατο ‘εἶναι’.
- 2 **εἶναι:** εἰδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ‘κρίνειε’. **ὅ,τι τυγχάνει:** εἰδική πρόταση. Οι εἰδικές προτάσεις ως ουσιαστικές μπορούν να λειτουργούν ὅπως τα ουσιαστικά, δηλ. να γίνονται ἀκόμη και αιτιατικές επιρρηματικές, ὅπως ἐδῶ, ὅπου η εἰδική λειτουργεῖ ως επιρρ. προσδ. της ἀναφοράς στο ‘συνεργοὺς εἶναι’, ‘σε ο,τιδήποτε συμβαίνει να θέλει να κάνει’. **ὅ,τι:** αντικ. στο ‘κατεργάζεσθαι’. **βουλόμενος:** συνημμ. μτχ., κατηγορηματική. **κατεργάζεσθαι:** τελικό απαρέμφατο, αντικ. στην μτχ. **ὁμολογεῖται:** ἀρκετά

ρρ. ‘δοξαστικά’ ή ‘λεκτικά’ λειτουργούν στην μέση φωνή ως προσωπικά με υποκείμενο σε ονομαστική πτώση, π.χ. ‘πατὴρ μὲν δὴ ὁ Κῦρος λέγεται γενέσθαι Καμβύσου, Ξεν.Κύρ. 1,2,1,1’, όπου το ‘λέγεται’ είναι προσωπικό με υποκείμενο την ονομαστική πτώση ‘ὁ Κῦρος’. ‘οὐδὲ φθορὰ οὕτως ἀνθρώπων οὐδαμοῦ ἐμνημονεύετο γενέσθαι, Θουκ. 2,47’ όπου το ρ. ‘ἐμνημονεύετο’ δεν είναι απρόσωπο, γιατί έχει υποκείμενο την ονομαστική πτώση ‘φθορά’. **πρὸς πάντων:** εμπρόθετος με κυριολεκτική σημασία τόπου ‘Ὁ Κῦρος εἶναι παραδεκτός ἐνώπιον ὅλων’, αλλά και μεταφορικά ως ποιητικό αίτιο, ‘...παραδεκτός ἀπὸ ὅλου’.

κράτιστος: κατηγορούμενο.

3 γενέσθαι: ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ‘ὁμολογεῖται’ με υποκ. του απαρεμφάτου την ενν. ονομαστική ‘Κῦρος’, γι’ αυτό και το κατηγορούμενο ‘κράτιστος’ είναι σε ονομαστική πτώση. **θεραπεύειν:** απαρέμφατο της αναφοράς, ‘ὅσον ἀφορὰ το να φροντίζει τους φίλους’. **αὐτὸ τοῦτο:** αιτιατική της αναφοράς στο ρ. ‘ἐπειρᾶτο’, ‘και ως προς αὐτὸ ἀκριβῶς’. **οὐπερ...ῥετο:** αναφορική επιρρηματική πρόταση της αιτίας. **οὐπερ...ἐνεκα:** εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας με αναστροφή της προθέσεως ἀντί για ‘ἐνεκα οὐπερ’. **αὐτὸς:** ‘ὁ Κῦρος ὁ ἴδιος’. **φίλων:** συντάσσεται με το ‘δεῖσθαι < δέομαι τινός = ἔχω ἀνάγκη κάτι’.

δεῖσθαι: ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ‘ῥετο’.

4 ὡς...ἔχοι: τελική πρόταση με ευκτική, γιατί εξαρτάται ἀπὸ ρ. ιστορικού χρόνου. **αὐτὸς:** δηλ. ‘ὁ Κῦρος’. **συνεργός:** κατηγορούμενο. **τοῖς φίλοις:** δοτική προσωπική. **κράτιστος:** κατηγορηματικός προσδιορισμός στο ‘συνεργός’, ‘συνεργάτης που να εἶναι ἀριστος’, κι ὄχι ‘...που εἶναι ἀριστος’. **εἶναι:** τελικό απαρέμφατο, αντικ. στο ρ.

5 τούτου: γενική ενικού ουδετέρου, συντάσσεται με το ‘συνεργός’ ως γενική επιρρηματική της αιτίας, ‘ἐξ αιτίας αὐτοῦ’, ‘συνεργός εἰμι τινὶ τινός = βοηθῶ κάποιον για κάτι’ (αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων...θαυμάσια τοῦ κάλλους καὶ τοῦ μεγέθους, Ξεν.Ἀν.2,3,25 και οἱ καρποὶ ἀπὸ τους φοίνικες...που ἦταν ἀξιοπερίεργοι ἐξ αιτίας της ομορφιάς τους και του μεγέθους τους). **ὄτου αἰσθάνοιτο:** αναφορική επιρρηματική - υποθετική πρόταση με ευκτική, και με ἀπόδοση το ρ. ‘ἐπειρᾶτο’. Δηλώνει την ἀόριστη ἐπανάληψη στο παρελθόν. Στην κανονική του μορφή ο υποθετικός λόγος θα ἦταν: ‘εἰ αἰσθάνοιτό τινος → ἐπειρᾶτο’. **ὄτου:** γενική ενικού ουδετέρου, συντάσσεται με την *μτχ.* ‘ἐπιθυμοῦντα’ ως αντικείμενο. **ἕκαστον:** αντικ. στο ρ. **ἐπιθυμοῦντα:** συνημμ. *μτχ.*, κατηγορηματική. **δῶρα:** αντικείμενο στο ρ. **οἶμαι:** το ρ. εἶναι ἐνθετο, δεν μετέχει στην σύνταξη της προτάσεως. ‘- κατὰ την γνώμη μου-’. **εἷς γε ἀνὴρ:** ‘μόνο ἕνας ἀνδρας’, δηλ. ‘Ὁ Κῦρος’. Το ουσιαστικό εἶναι υποκείμενο και το αριθμητικό εἶναι επιθετικός προσδ.

6 διὰ πολλὰ: ‘για πολλούς λόγους’. **ταῦτα:** ενν. ‘δῶρα’. **πάντων δὴ μάλιστα:** ‘πάντων = ἀνδρῶν’. Η γενική συντάσσεται με τον υπερθετικό ως γενική συγκριτική, ‘στον υπέρτατο βαθμὸ αὐτὸς συγκριτικά με ὅλους τους ἄλλους ἀνδρες’. **πρὸς τοὺς τρόπους:** ο εμπρόθετος συντάσσεται με την *μτχ.* ‘σκοπῶν’

7 σκοπῶν: συνημμ. *μτχ.*, τροπική, ‘δίνοντας προσοχή στον ατομικό χαρακτήρα του καθενὸς φίλου του’. **καὶ ὄτου...ὀρῶη:** αναφορική επιρρηματική - υποθετική πρόταση με ευκτική. Ο σύνδεσμος ‘καὶ’ εἶναι συμπλεκτικός, ὁμως δεν συνδέει την *μτχ.* ‘σκοπῶν’ με την αναφορική, γιατί τότε θα ἔπρεπε και η αναφορική να ἦταν του τρόπου, κι ὄχι υποθετική. Ο ‘καὶ’ συνδέει την αναφορική με τον προηγούμενο εμπρόθετο, δηλ. ‘σκοπῶν πρὸς τοὺς τρόπους ἕκαστου καὶ <πρὸς τοῦτο> ὄτου...ὀρῶη...’, ‘δίνοντας προσοχή στον ατομικό χαρακτήρα του καθενὸς φίλου του, ἀλλά και σ’ αὐτὸ το οποίο ἔβλεπε τον κάθε ἕνα φίλο να χρειάζεται’. Ἀπόδοση στην υποθετική εἶναι το ρ. ‘διεδίδου’. Η ευκτική στην υπόθεση σε συνδυασμό με την οριστική ιστορικού χρόνου στην ἀπόδοση κατατάσσει τον υποθ. λόγο στην ‘ἐπανάληψη στο παρελθόν’. **ὄτου:** γενική ενικού ουδετέρου, συντάσσεται με την *μτχ.* ‘δεόμενον’ ως αντικείμενο. ‘Δέομαί τινός = παρακαλῶ κάποιον’, αν το ‘τινός’ εἶναι πρόσωπο. ‘Δέομαί τινος = χρειάζομαι κάτι’, αν το ‘τινός’ εἶναι πράγμα.

- δεόμενον:** συνημμ. μτχ., κατηγορηματική. **ὄσα... πέμποι:** ‘ὄσα = δῶρα’, αναφορική επιρρηματική – υποθετική πρόταση με ευκτική. Ως απόδοση έχει το απαρέμφατο ‘λέγειν’. Ο υποθετικός λόγος δηλώνει την επανάληψη στο παρελθόν. Στην κανονική του μορφή θα είναι: ‘εἰ πέμποι τις δῶρα... → ἔλεγε ὅτι...’.
- τῷ σώματι:** ‘σχετικά με το σώμα του’.
- 8 ὡς εἰς πόλεμον:** ‘θεωρώντας ὅτι αποσκοπούν στον πόλεμο’. Ο παραβολικός σύνδεσμος ‘ὡς’ εμπρός σε ένα εμπρόθετο προσδιορισμό εμφανίζει την σημασία του εμπροθέτου ως υποθετική, υποκειμενική, π.χ. ‘ἀπέπλεον μετὰ τῆς Σαλαμινίας ἐκ τῆς Σικελίας ὡς ἐς τὰς Ἀθήνας, Θουκ. 6,61 *ἐφευγαν με το πλοίο της Σαλαμινίας ἀπό την Σικελία θεωρώντας ὅτι θα πάνε στην Αθήνα*’. **καὶ περὶ τούτων:** ενν. ‘τῶν δώρων’.
- λέγειν:** ειδικό απαρέμφατο, αντικ. στο ρ. ‘ἔφασαν’.
- 9 αὐτόν:** ενν. ‘τὸν Κῦρον’, υποκ. στο απαρέμφατο. **ἔφασαν:** ως υποκείμενο εννοείται ‘οἱ συνεργάτες του – οἱ φίλοι του’. **ὅτι...οὐκ ἄν δύναίτο:** η ειδική πρόταση εξαρτάται ως αντικείμενο ἀπὸ το ρ. ‘λέγειν’, το οποίο επειδή εξαρτάται ἀπὸ το ρ. ‘ἔφασαν’ που είναι ιστορικού χρόνου, και γι’ αὐτό θα ἔπρεπε η ειδική πρόταση να εἶχε ἀπλή ευκτική. Ὅμως αν η ἐγκλιση τύχει να είναι δυνητική, τότε αὐτή διατηρεῖται, ὡπως ἐδώ. **τούτοις:** δηλ. ‘τοῖς δώροις’, δοτική του οργάνου.
- 10 φίλους δὲ...νομίζοι:** η σύνδεσμολογία των ‘μέν ~ δέ’ διαφωτίζει την σύνταξη. Η πρόταση αὐτή αντιστοιχεί με την προηγούμενη ‘ὅτι...οὐκ ἄν δύναίτο’, και σ’ αὐτό συμβάλλει η παρουσία των ‘μέν ~ δέ’. Συνεπῶς και η πρόταση αὐτή είναι ἐπίσης ειδική με τον ‘ὅτι’ να εννοείται. Εδώ τώρα το ρ. είναι σε ευκτική (νομίζοι), διότι κι αὐτή εξαρτάται, ὡπως και η προηγούμενη, ἀπὸ ρ. εξάρτησης ιστορικού χρόνου, ὅμως επειδή το ρ. της δεν είναι σε δυνητική ἐγκλιση, γι’ αὐτό εμφανίζεται σε ευκτική. **φίλους:** αντικείμενο στο ‘νομίζοι’. **κεκοσμημένους:** ἀναρθρη μτχ. ως επιθ. προσδ., ‘κρίνει τους φίλους που είναι με ευπρέπεια στολισμένοι’. **μέγιστον κόσμον:** το ἐπίθετο είναι επιθ. προσδ. και το ουσιαστικό είναι το κατηγορούμενο του αντικειμένου, ‘...ὡς το πιο σημαντικό στολίδι’. **τὸ...νικᾶν:** ἀναρθρο απαρέμφατο σε ονομαστικό πτώση, υποκ. στο ρ. ‘θαυμαστόν <ἦν>’ σε προσωπική σύνταξη. **τὰ μεγάλα:** αιτιατική πτώση, επιρρηματική, της αναφοράς, ‘στα σημαντικά πράγματα’.
- 11 τοὺς φίλους:** συντάσσεται και με το απαρέμφατο ‘νικᾶν’ ως αντικείμενό του, ἀλλὰ και με την μτχ. ‘εὖ ποιοῦντα’ ἐπίσης ως αντικείμενό της. **εὖ ποιοῦντα:** ‘με το να τους ενεργεῖ’, ενν. ‘τοὺς φίλους’. Η μτχ. βρίσκεται σε αιτιατική ἐνικού, ἀρσενικού γένους, για να συμφωνήσει με το ενν. υποκ. του ἐνάρθρου ἀπαρεμφάτου που είναι το ‘αὐτόν = Κῦρον’. Η μτχ. είναι συνημμ., επιρρ., τροπική. Η διάκριση ἀνάμεσα στις εκφράσεις ‘εὖ ποιῶ = ενεργεῶ vs εὖ πράττω = ενεργετούμαι, ευτυχῶ’. **τὸ δὲ...περιεῖναι τῶν φίλων:** ἀναρθρο απαρέμφατο σε αιτιατική πτώση που λειτουργεῖ επιρρηματικά ως αιτιατική της αναφοράς, και η γενική που ακολουθεῖ συντάσσεται με το απαρέμφατο ως αντικείμενο, ‘και ὅσον ἀφορᾷ το γεγονός ὅτι ξεπερνοῦσε τους φίλους τους’.
- 12 τῇ ἐπιμελείᾳ:** δοτική επιρρηματική της αναφοράς, ‘σε σχέση με την φροντίδα’. **καὶ τῷ προθυμεῖσθαι:** ἀναρθρο απαρέμφατο σε δοτική πτώση που συνδέεται μέσω του ‘καὶ’ με την προηγούμενη δοτική της αναφοράς, και φυσικά ἔχουν συντακτικά την ἴδια χρήση, ‘ἀλλὰ και σε σχέση με την προθυμία του’. **χαρίζεσθαι:** ἀναρθρο τελικό απαρέμφατο, αντικ. στο ‘προθυμεῖσθαι’, ‘χαρίζομαι τινι = ικανοποιῶ την ἐπιθυμία κάποιου’, ἐδώ βέβαια λείπει η δοτική και το ρ. είναι χωρίς δοτική προσωπική. **ταῦτα...δοκεῖ:** ‘αὐτά φαίνονται σε μένα’, προσωπική σύνταξη του ρ. με αττική σύνταξη ἀντὶ ‘ταῦτα δοκοῦσι’.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Και τους φίλους, όσους έκανε και γνώριζε ότι είναι καλοπροαίρετοι και έκρινε ότι είναι ικανοί συνεργάτες σε ο,τιδήποτε συμβαίνει να θέλει να πραγματοποιήσει, ο Κύρος γίνεται αποδεκτός από όλους ότι υπήρξε άριστος στο να τους εξυπηρετεί. Και όσον αφορά αυτό ακριβώς εξ αιτίας του οποίου ο ίδιος πίστευε ότι έχει ανάγκη τους φίλους για να έχει συνεργάτες, και ο ίδιος προσπαθούσε να είναι συνεργάτης στους φίλους τους ώστε να είναι τέλειος σε αυτό ακριβώς το οποίο αντιλαμβανόταν ότι ο κάθε φίλος του επιθυμούσε. Και δώρα πολλά μόνο ένας άνδρας – κατά την γνώμη μου – έπαιρνε για πολλούς λόγους. Και αυτά τα δώρα αυτός περισσότερο από όλους γενικώς τα μοίραζε στους φίλους του δίνοντας προσοχή στον χαρακτήρα του καθ' ενός, αλλά και σε ό,τι έβλεπε τον καθένα φίλο να χρειάζεται. Και όσα δώρα του έστελνε κάποιος για το σώμα του, είτε θεωρώντας ότι αποσκοπούν στον πόλεμο, είτε στην ατομική του περιποίηση, και σχετικώς με αυτά τα δώρα οι συνεργάτες του ισχυρίστηκαν ότι εκείνος έλεγε ότι το δικό του σώμα δεν ήταν δυνατόν να μπορεί να στολισθεί μ' όλα αυτά τα δώρα, αλλά ότι πίστευε πως οι φίλοι που είναι ευπρεπώς στολισμένοι, είναι το σπουδαιότερο κόσμημα για ένα άνδρα. Και το γεγονός ότι νικούσε τους φίλους του στα σπουδαία ζητήματα με το να κάνει ευεργεσίες, αυτό δεν είναι καθόλου αξιοπερίεργο, διότι ήταν και πιο ισχυρός. Και όσον αφορά το γεγονός ότι ξεπερνούσε τους φίλους του στην ένδειξη φροντίδας αλλά και στην προθυμία του να κάνει ικανοποιεί επιθυμίες, αυτά φαίνονται σε μένα ότι είναι περισσότερο αξιοθαύμαστα.